

HÖGERN OCH FOLKPARTIET

SVENSK TIDSKRIFTS förslag om en nära samverkan mellan högern och folkpartiet, på längre sikt möjligen en partifusion, har föranlett en livlig pressdebatt. Snart sagt alla landets tidningar har yttrat sig — en eller flera gånger.

Detta visar åtminstone att frågan om relationerna mellan högern och folkpartiet framstår som en av de mest väsentliga i dagens svenska politik — och vad den borgerliga pressen beträffar kanske också att man där är medveten om att den nuvarande splittringen på borgerlig sida ses med djup olust av dessa partiets väljare.

Som väntat var har reaktionerna utfallit högst olika i olika politiska läger och i olika tidningar inom dessa läger. På socialdemokratiskt håll har man i regel antingen uttryckt sin glädje över förmodade vinstchanser — folkpartiets yttersta vänsterflygel skulle gå över till socialdemokraterna — eller med illa dold förargelse försökt underhålla splittringen bland motståndarna. Reaktionen i högerpressen kan beskrivas som försiktigt positiv och avvaktande. Ett undantag utgör partipublikationen Medborgaren, som ansett tanken på en partifusion så verklighetsfräm-

mande att den avstått från en mera saklig diskussion av frågan.

En så avvisande inställning intages dessbättre inte av det stora flertalet folkpartiorgan. Bland dem kan man finna ståndpunktstaganden, som sträcker sig från ett påtagligt intresse för uppslaget — Vestmanlands Läns Tidning — till en starkt negativ reaktion — Dagens Nyheter.

Vissa liberala tidningar — bland dem Expressen — har bedömt möjligheterna till en närmare samverkan mellan högern och folkpartiet väsentligen med vissa aktuella skiljaktigheter i vad angår rekommenderade statsfinansiella besparingsmetoder för ögonen. Under hänvisning till högerlinjen beträffande barnbidragen, vilken uppfattas som ett typexempel, gör sålunda Expressen gällande att »det finns en klar skiljelinje mellan konservatism och frisinne just när det gäller socialpolitiken». Tidningen påstår till och med att »de senare åren av hrr Hjalmarsons och Svärds regemente har inneburit en påtaglig återgång i fråga om socialpolitiken till det gamla högerpartiet på 20- och 30-talen».

Det är just detta slags polemik vi i denna tidskrift syftat på då vi

talade om »traditionella vrångbilder». Högerpartiet har ju sedan början av 1940-talet förändrats på ett avgörande sätt. Det stora flertalet av partiets medlemmar, i betydande omfattning representerande andra väljarskikt än förr, har en socialpolitisk och socialreformistisk grundsyn, som icke väsentligt torde skilja sig från den folkpartiet numera företräder. Vill man inte acceptera en fortsatt glidning in i ett permanent högskattesamhälle, med de högst konkreta frihetsförluster för den stora massan inkomsttagare, med den deklassering av medborgarna till funktionärsbehärskade objekt, som detta för med sig, så måste emellertid den orimliga takten i det allmännas utgiftsexpansion hejdas. I sista hand är det fråga om medborgerliga frihetsvärden, som lika starkt behjärtas av konservativa och liberala. Vi har numera resurser att lösa de sociala trygghetsproblemen på ett fullgott sätt. Frågan är på längre sikt sett, skall de lösas så, att det för flertalet människor framstår som obehövt och meningslöst att personligen välja former för den personliga trygghetens skydd, att skaffa sig de personliga kunskaper — ekonomiska och andra — som krävs för att taga ett personligt ansvar? Vad blir det kvar av förutsättningarna för folkstyret om samhällsinstitutionerna blir sådana att människorna steg för steg tvingas eller lockas till passivt accepterande av det funk-

tionärsstyrda välfärdsmaskineriets tilldelningar? Det är oron för det permanenta högskattesamhällets återverkningar på människorna som har drivit högerpartiet till dess radikala besparingspolitik samt medfört att det — icke utan inre spänningar — föreslagit vissa som »impopulära» ansedda åtgärder, dock under klar deklARATION att partiet är öppet för diskussion med de andra borgerliga partierna om enskildheterna i ett besparingsprogram, som leder till en nödvändig sanering av statsfinanserna och ett successivt minskat skattetryck.

Expressen betygar att till skillnad från högern »inom folkpartiet och inte minst inom den del av partiet som brukar betecknas som den frisinnaade riktningen finns däremot ett oförminskat starkt och levande socialt patos». Det låter som om vi fortfarande stod inför uppgiften att förhjälpa stora skror av fattiga och sjuka till en människovärdig levnadsstandard. *Men det är ju inte alls fråga om den uppgiften i dag och i framtiden.* Alltjämt behövs det hjälp till nödlidande minoriteter, som försumrats. Men efter den enorma standardförbättring och den ekonomiska utjämning, som skett under de senaste generationerna, står vi nu inför uppgiften att hindra att det materiella förkväver det mänskliga, det kollektiva det personliga, i kampen om fördelningen av överflödet. Onekligen är det ett av de mera ironiska inslagen i dagens si-

tuation att vissa radikala liberaler blivit konservativa i den negativa meningen att de så starkt låter sina reaktioner präglas av det förgångnas problematik.

Herbert Tingsten hedrade Svensk Tidskrift med att ägna sin sista ledare som chefredaktör i Dagens Nyheter åt våra synpunkter på möjligheterna till en intimare samverkan mellan högern och folkpartiet. När Svensk Tidskrift som skäl för tanken på en partifusion påpekat den ideologiska utjämnningen mellan högern och folkpartiet — vilken vi *sammanfattat* i de med avsikt slagordsmässiga satserna att konservatismen blivit liberal och liberalismen konservativ — säger hr Tingsten att detta är gamla banaliteter och att *dessas allmänna sats med fog kunde ha nedskrivits när som helst under de senaste 40 åren*. Det skulle vara intressant att se hr Tingsten från den utgångspunkten förklara, varför de partier som representerar konservatismen respektive liberalismen i vårt land, inte för länge sedan slagits samman.

Det väsentliga är i ingen händelse i vilka termer man uttrycker den ideologiska attitydförskjutning, som under senare år ägt rum inom höger och folkparti, och som lett till en gemensam grundsyn — utan detta faktum i och för sig.

Hr Tingsten anstränger sig vidare att bevisa att de båda borgerliga partierna närmast sig socialis-

tiska ståndpunkter och socialdemokraterna å sin sida liberala och konservativa. Han ber sedan att få slippa ideologiska argument för samverkan och sammanslagning av vissa partier — de skulle enligt hans mening bevisa för mycket, nämligen att alla partier skulle samverka och så småningom sammanslös.

Nu bestrider ju ingen att — glädjande nog — en ideologisk utjämnning ägt rum mellan alla våra demokratiska partier. Därför vore det mycket värdefullt om vi fick en terminologi för den politiska debatten, som hjälpte oss att urskilja de olika principståndpunkter, vilka företräds av de borgerliga partierna respektive socialdemokratin. Så länge vi inte har det — och hr Tingsten har hittills inte hjälpt till på den punkten — lär vi vara tvungna att nyttja den terminologi som finns och som människorna förstår. Att grundläggande skillnader fortfarande finns lär nämligen i varje fall ingen, som varit engagerad i praktisk politisk verksamhet vilja förneka. De märks ju inte så mycket i kommunalpolitiken, som mest rör praktiska administrativa frågor — men i centrala rikspolitiska frågor, där lösningarna får verkningar för lång tid framåt, kan man iakttaga hur partierna arrangerar sig i positioner på ett sätt som påminner om rörelserna hos järnfilspån i ett magnetfält. Socialdemokraterna väljer lösningar i étatistisk och funktionärskollek-

tivistisk riktning — medan den borgerliga sidan går på motsatt linje. Om detta inte beror på verkningarna av den socialistiska respektive liberala idétraditionen — hur skall dessa reaktioner då förklaras?

Avgörande för hr Tingsten är emellertid att en partifusion skulle motverka hans favoritprojekt — den permanenta samlingsregeringen. Han tror nämligen att det är motsättningarna mellan de borgerliga partierna och socialdemokratin, som förhindrar en sådan regering. »Avsikten måste vara att ett sådant parti (eller en sådan intim allians) med alldeles särskild energi skulle bekämpa socialdemokratin, alltså söka vidga i stället för begränsa de politiska motsättningarna», säger han.

Det avgörande hindret för en sådan regering är emellertid ingalunda partimotsättningarna utan det förhållandet att de ledande i den institutionaliserade maktapparatur, som Socialdemokratiska arbetarpartiet och LO tillsammans utgör, inte vill dela med sig av makten förrän de är tvungna. Varför skulle de förresten göra det? De anser — i god tro — att de styr samhället bättre än alla andra. De bevakar för dem själva utomordentligt viktiga »vested interests» — individuella och kollektiva. Det lär inte finnas många — om ens några — historiska exempel på att dylika makthavare givit upp en del av sin bevakningsposition förrän de fin-

ner att samverkan skulle löna sig mera än strid.

Förutsättningen för en samlingsregering av mera permanent varaktighet (om en sådan nu är önskvärd, vilket här inte skall diskuteras) är alltså för det första att socialdemokratin tillfogas ett avgörande valnederlag. Men det torde också fordras att ett med socialdemokratin något så när likvärdigt politiskt maktcentrum kommer till stånd på borgerlig sida. Om socialdemokraterna ställs inför utsikten att för överskådlig tid hamna i vanmäktig opposition kan det hända att de blir förhandlingsvilliga.

Vare sig man eftersträvar en borgerlig regim eller en samlingsregering skulle därför enligt vår uppfattning en sammanslagning av högern och folkpartiet vara gynnsam. Att den, som hr Tingsten påstår, skulle leda till förstärkning av socialdemokratin regeringsmonopol genom att en del av folkpartiets väljare gick till vänster i stället för höger är föga troligt. Till skillnad från hr Tingsten har vi angivit skälen till våra förmodanden på den punkten. I sista hand avgöres detta emellertid genom den politik, det nya liberal-konservativa partiet förde.

Slutligen må det vara tillåtet att protestera mot hr Tingstens insinuation att Svensk Tidskrifts förslag om samverkan skulle ha tillkommit av taktiska motiv — därför att högern eller vissa delar av högern vill »presentera sig som den

borgerliga samlingens förkämpe och därmed locka över ännu en del folkpartister i gränstrakterna mellan de båda partierna». Dylika ogrundade och obefogade insinuationer är ett exempel på hur en publicist alldeles i onödan kan bidra till att förgifta förhållandet mellan partier, som dock — hurudana än formerna blir — *måste* samverka för att kunna realisera de program de lagt fram för sina väljare.

Svensk Tidskrift har endast ve-

lat taga ett initiativ till debatt i en fråga, som ligger oss om hjärtat. Vi är glada över att initiativet har lett till resultat — att debatten har kommit i gång. Vi hoppas att den kommer att gå vidare — vi tror nämligen att vi har givit uttryck åt tankegångar, som är allmänt utbredda bland de människor, vilka med sina röster stödjer högern eller folkpartiet, men vars åsikter inte så lätt kan göra sig gällande under partiernas kamp för tillvaron.